

опыт этих государств, предложено в санкциях соответствующих уголовно-правовых норм предусмотреть в качестве основного и дополнительного наказания лишение права занимать определенные должности или заниматься служебной деятельностью в системе государственного и муниципального управления. Акцентируется на увеличении максимального срока наказания за должностные преступления, а за тяжкие и особо тяжкие преступления предусмотреть в УК Украины новый вид этого наказания – пожизненное лишение права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью, внеся его и в систему наказаний, предусмотренную в Общей части УК Украины.

Ключевые слова: должностное лицо, должностные преступления, наказание, уголовная ответственность, служебная деятельность.

Summary

Serkevych I. The concept of an official and the peculiarities of responsibility for crimes committed by the officials: foreign experience.

The concept of an official and the peculiarities of responsibility for crimes committed by the officials in foreign countries (France, Germany, USA, Italy) are researched using the comparative legal method. Taking into account the positive experience of these states, it was proposed to provide as a general and additional punishment – deprivation of the right to occupy certain offices or be engaged in the official functions in the system of state and municipal government – as a sanction to the relevant criminal law provisions. It is emphasized on the increasing of the maximum term of punishment for the crimes committed by the officials, and to foresee a new type of punishment for serious and especially grave crimes in the General Part of the Criminal Code of Ukraine – lifetime deprivation of the right to occupy certain offices or be engaged in certain activities.

Key words: official, crimes committed by the officials, punishment, criminal responsibility, official activity.

УДК 343.92 (477.7)

С. О. ФІЛІППОВ

Станіслав Олександрович Філіппов, кандидат психологічних наук, доцент, підполковник юстиції, доцент Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ ЧИННИКІВ НА ТРАНСКОРДОННУ ЗЛОЧИННІСТЬ

Питання про характер взаємозв'язку злочинності та політики не є новим. У науці обґрунтовано предмет політичної кримінології, до цих питань виявляють інтерес також спеціалісти в галузі міжнародного права та політології. Водночас наукою досі не виявлено загальних закономірностей взаємозв'язку політики та транскордонної злочинності. Разом із тим динаміка, різноманітність проявів та регіональні відмінності цього виду злочинності, на наш погляд, іноді прямо обумовлені особливостями політичних режимів або впливом політики в економічній, міжнаціональній, культурній сферах у відповідних країнах.

Наявність взаємовпливу політики та злочинності не ставиться під сумнів та належним чином обґрунтовано в авторитетних дослідженнях українських (Богдан Головкін, Наталія Зелінська, Юрій Орлов, Наталія Орловська, Ганна Маляр, Василь Шакун) та зарубіжних (Яків Гилинський, Іван Клейменов, Nikos Passas, Louise I. Shelley) вчених. Зокрема, ними досліджено явище криміногенності політики, під яким розуміється її властивість відтворювати політичну злочинність та фактори детермінації загальної злочинності (політичні криміногенні фактори)¹. Окремий напрям досліджень стосується політизації злочинності, яка за визначенням Наталії Зелінської, полягає у підвищенні ролі злочинних співтовариств у житті суспільства, зростання їх політичного впливу². У зв'язку з даними явищами згадується криміногенний потенціал, тобто рівень прихованої можливості особистісного і соціального масового порушення моральних заборон і правових (у тому числі кримінально-правових) норм. Довготривалий, складний, наполегливий процес протидії всіх соціальних систем держави тим явищам, які створюють криміногенний потенціал у суспільстві за Володимиром Голіною – кримінологічна політика³.

Низкою кримінологічних досліджень доведено, що як антикримінальність, так і криміногенність можуть бути іманентними властивостями політики. Водночас наявною прогалиною у сучасних дослідженнях є несформованість розуміння ролі політичних чинників (факторів) у детермінації транскордонної злочинності.

Виходячи з вищевикладеного, **мета** даної статті, полягає у тому, щоб сформувати розуміння взаємообумовленості політичних криміногенних чинників та рівня соціодинаміки держави та довести їх детермінуючий зв'язок з транскордонною злочинністю.

На наш погляд, зміст *політичного концепту транскордонної злочинності* полягає у тому, що транскордонна злочинність виступає як багатопланове, інтегративне утворення, що має логічно відокремлюване ядро (у виді сукупності, множинності злочинів), має територіальний та якісний вимір, пов'язаний з явищем *транскордонності* та різноманітні пласти, що обумовлені як соціокультурними, економічними, так і полі-

тичними детермінантами. При цьому *транскордонність* ми розглядаємо як сукупність ознак певного явища (що виходить за межі однієї держави), яка характеризує зв'язок між різними частинами цього явища, розділеного державними кордонами суміжних держав.

Насамперед з'ясуємо питання про те, який саме вплив чинить політика на транскордонну злочинність, оскільки наявність цього впливу аргументовано та доведено в наукових джерелах⁴. Особливо важливим це є з точки зору детермінізму⁵.

Цей вплив далеко не завжди є конструктивним з точки зору ефективності протидії злочинності, іноді – просто деструктивний, але суб'єкти політики завжди розуміють важливість наявності такого впливу саме у прикордонній сфері. Наприклад, у преамбулі Стратегії національної безпеки США, підписаній Президентом Трампом 18 грудня 2017 р. зазначено: «...ми відстоюємо наші кордони... Прозорі кордони та недотримання імміграційного законодавства створили безліч вразливостей»⁶. Уже перша стаття документа має назву «Безпечні кордони та території США».

Певний якісний стан розвитку суспільства, урахувавши цей вплив на його кримінальність (в її кількісних та якісних проявах) охоплюється науковим концептом «соціальний криміналізм». Юрій Орлов зазначає, що соціальний криміналізм не є функціонально нормальним параметром суспільного устрою, якістю соціодинаміки⁷. Виходячи з аналізу наукових джерел, політичними чинниками, що здійснюють вплив на рівень соціального криміналізму в прикордонному просторі найчастіше є:

1) по відношенню до метасистемних глобальних кримінальних явищ – обумовлені глобалізацією (наприклад, зменшення монополії національних держав у міжнародних відносинах та політичних процесах) та пов'язані з глокалізацією (збільшення ролі транскордонних процесів, що впливають на внутрішню та зовнішню політику держав),

2) за чутливими сферами, що впливають на транскордонні процеси: політика в економічній, релігійній, міжнаціональній, гендерній інших сферах.

Термін «глобалізація», який набув поширення після застосування його в 1983 р. у статті американського економіста Theodore Levitt в «Harvard Business Review», активно використовується у кримінології, у тому числі в дослідженнях явища транскордонності. Водночас глобалізація і регіональна інтеграція перебувають у досить суперечливій взаємодії, що спонукало англійського соціолога Roland Robertson до розробки поняття «глокалізація». Глокалізація – це процес приєднання локальних спільнот і територій до розгалуженої глобальної мережі світової політики і економіки⁸. Адміністративні кордони в цьому сенсі поступово поступаються місцем природним, соціально-економічним і соціально-культурним кордонам регіонів. Особливо це характерно для тих випадків, де кордони проведені без урахування саме цих факторів. Як поняття, глокалізація, на наш погляд, є складовою частиною дискурсу транскордонності та охоплює інтегративний конструкт «транскордонного», «трансрегіонального» й «транскультурного». Феномен глокалізації отримав ґрунтовне висвітлення в колективній монографії «Багатолика глобалізація. Культурне розмаїття в сучасному світі» під редакцією американських вчених Peter Berger і Samuel Huntington⁹.

Повертаючись до політичного або релігійного підґрунтя загальнокримінальних транскордонних злочинів, згадаймо дуже влучний вираз Nikos Passas: «За аналогією з думкою про те, що хімічна зброя є ядерною зброєю бідних країн, транскордонна злочинність живить прагнення до незалежності, автономії і самовизначення»¹⁰. Очевидно, що це далеко не найпоширеніший політичний чинник у системі детермінант транскордонних злочинів, але, можливо, саме той, яким найчастіше нехтують у кримінології. Дійсно, це дуже незручний чинник, оскільки на одне і те саме транскордонне явище погляди в суміжних державах можуть бути полярними.

Продемонструємо дію політичних факторів на показовому прикладі комплексної транскордонної проблеми на кордоні М'янми та Бангладеш. Мусульманський етнос рохінджа (Ruáingga /ruájŋga), лінгвістично споріднений з народами Індії та Бангладеш, чисельністю до 1,3 млн чол. компактно проживає у М'янми у штаті Рахкайн. Органи влади М'янми вважають рохінджа нелегальними мігрантами з Бангладеш, куди намагаються їх вислати. Їм відмовляють у громадянстві, законом обмежують їх право народжувати більше двох дітей. Багато біженців рохінджа, маючи досить недружні стосунки з буддистською громадою, перебувають в Індонезії, Малайзії, Таїланді. Але ряд країн Південно-Східної Азії, в тому числі мусульманських, відмовляється приймати цих біженців, зокрема перешкоджаючи руху суден з мігрантами на морських шляхах. У жовтні 2016 р. десятки людей атакували три м'янманських прикордонні пункти пропуску, в результаті чого загинуло дев'ять прикордонників. Після цього в штат Рахкайн на заході М'янми були введені війська і почалися репресії, що супроводжуються масовими насильницькими злочинами із сотнями жертв¹¹. Виходячи з повідомлень уповноваженого комісара ООН, прикордонні території уздовж річки Наф, крім того, є місцем організації переправлення худоби, наркотиків, продовольчих товарів контрабандним шляхом. За даними ООН з М'янми в Бангладеш до грудня 2017 р. прибуло 626 тис. мусульман рохінджа. Причому понад 36 тис. дітей прибуло без супроводу дорослих¹².

Інший кордон Бангладеш – з Індією також є надзвичайно проблемним. Організація нелегального переправлення бангладешців в Індію є організованим бізнесом, налагодженим вздовж чотиритисячного державного кордону. Корені масовості проблем у всіх зазначених державах – в особливостях визначення постколоніальних державних кордонів за релігійною та національною ознакою. Очевидно, що погляди суміжних держав на підходи до вирішення цих проблем є кардинально протилежними.

Окремим важливим питанням є вплив політики в гендерній сфері на соціальну криміналізацію. Відомо, що в наведеному нами прикладі масовими є насильницькі статеві злочини щодо жінок-біженців рохінджа з

боку співробітників органів безпеки М'янми, на що звертається увага в доповіді спецдоповідача Генасамблеї ООН про стан у сфері прав людини у М'янмі¹³. Інший бік цієї проблеми – недопущення радикалізації жінок, протидія їх залучення до діяльності FTF (іноземних бойовиків-терористів), протидія жіночому суїцидальному тероризму – female suicide terrorism (FST) тощо. Найвідомішим актом FST, вчиненим в Індії, є вбивство в 1991 р. прем'єр-міністра Раджива Ганді смертницею з організації «Тигри визволення Таміл-Іламу»¹⁴.

Аналіз наукових джерел (праці Louise I. Shelley, Івана Клейменова, Юрія Орлова) та наші попередні дослідження дають змогу зробити наступні припущення. Ефективність протидії транскордонній злочинності залежить від здатності охороняти свої кордони на високому технологічному рівні, який передбачає гармонійний баланс у забезпеченні бар'єрності та контактності державного кордону. Даного рівня можна досягти за умови належним чином побудованої політики, від якої залежать фінансові ресурси, недопущення регіональних конфліктів, відповідний рівень побудови міждержавних відносин у прикордонній сфері, мінімізація корупції, недопущення інтеграції злочинності та влади, недопущення криміналізації суспільної свідомості¹⁵. Водночас характеристикою, яка може певним чином свідчити про спроможності держави побудувати таку політику у сфері протидії транскордонній злочинності, є рівень соціодинаміки держави, під якою розуміємо зміну характеристик соціуму у часі та просторі.

Повертаючись до вищезгаданої Стратегії національної безпеки США від 18 грудня 2017 р. зауважимо, що в статті документа, яка містить аналіз умов розвитку транснаціональних злочинних організацій, зазначено: «...вони процвітають в умовах слабкості держави». Отже, актуалізується кримінологічне важливе питання аналізу соціодинаміки держав. Для цього доцільно застосовувати декілька індексів, основним з яких є Індекс соціального прогресу.

Індекс соціального прогресу (ІСП, The Social Progress Index) – це інтегрований показник дослідження The Social Progress Imperative, який вимірює досягнення країн світу з точки зору суспільного добробуту та соціального прогресу. Розроблено його в 2013 р. під керівництвом Michael E. Porter (Гарвардський університет). Індекс не включає показники економічного розвитку країн світу, а призначений для оцінки соціального розвитку в тій чи іншій країні. При визначенні успіхів тієї чи іншої країни в галузі соціального розвитку враховуються понад 50 показників, об'єднаних у три основні групи:

- 1) основні потреби людини;
- 2) основи благополуччя людини;
- 3) можливості розвитку людини.

З даних трьох груп нами виокремлено два показники, що є найбільш інформативними в кримінологічному розумінні та найбільш пов'язані з детермінаційним комплексом транскордонної злочинності. Це *рівень особистої безпеки та рівень особистих і громадянських свобод*.

Ми провели порівняльний аналіз показників ІСП для трьох країн, на прикладі яких нами вище ілюструвалася теза про характер впливу політичних чинників на транскордонну злочинність. Результати порівняння показників Індeksu соціального прогресу¹⁶ для М'янми, Бангладеш та Індії за останні чотири роки показано у табл. 1.

Таблиця 1

**Порівняння показників
Індeksu соціального прогресу (The Social Progress Index)
для М'янми, Бангладеш та Індії**

Показник	Рік	Країна		
		М'янма	Бангладеш	Індія
інтегральний показник у балах; місце	2014	50,99/100; 102/128	51,75/100;100/128	55,88/100; 93/128
	2015	51,62/100;101/128	52,43/100;98/128	56,58/100;93/128
	2016	53,51/100;98/128	53,49/100;99/128	57,48/100; 94/128
	2017	55,69/100;96/128	54,84/100;97/128	58,39/100; 93/128
особиста безпека, показник у балах; місце	2014	67,81/100; 71/128	65,08/100; 84/128	59,46/100;104/128
	2015	69,64/100; 66/128	68,87/100; 75/128	59,48/100; 102/128
	2016	65,88/100; 79/128	70,05/100; 62/128	60,32/100; 100/128
	2017	65,88/100; 77/128	70,05/100; 62/128	60,35/100; 100/128
особисті права, показник у балах; місце	2014	28,58/100; 116/128	41,5/100; 103/128	70,69/100; 48/128
	2015	27,07/100; 118/128	39,5/100; 102/128	72,30/100;45/128
	2016	29,63/100; 110/128	38,05/100;104/128	72,30/100;43/128
	2017	31,21/100; 109/128	37,53/100; 103/128	72,30/100;43/128

Суттєве кримінологічне значення має також ще один індекс – Індекс недієздатності держав (ІНД). The Fragile States Index, має три індикатори, що є найбільш інформативними для вивчення тенденцій злочинності в рамках нашого дослідження та національних систем протидії злочинності: устрій безпеки, законність, біженці та вимушені переселенці.

На наш погляд, ці індекси (The Social Progress Index та The Fragile States Index) у сукупності з аналізом соціодинаміки, емпіричними даними, що характеризують кількісні та якісні показники транскордонної зло-

чинності, можуть застосовуватися з метою як оцінки тенденцій розвитку криминологічної ситуації, так і криминологічного прогнозування.

Дані показників Індeksu недієздатності держав The Fragile States Index¹⁷ для М'янми, Бангладеш та Індії наведено нами у *табл. 2*.

Таблиця 2

**Порівняння показників Індeksu недієздатності держав
The Fragile States Index для М'янми, Бангладеш та Індії**

Показник	Рік	Країна		
		М'янма	Бангладеш	Індія
інтегральний показник у балах; місце	2014	94,3/120; 24/178	92,8/120; 29/178	76,9/120; 81/178
	2015	94,7/120; 27/178	91,8/120; 32/178	79,3/120; 69/178
	2016	96,3/120; 26/178	90,7/120; 36/178	76,6/120; 70/178
	2017	95,7/120; 35/178	89,1/120; 39/178	77,9/120; 72/178

З метою оцінки позитивного чи негативного впливу політичних чинників на тенденції розвитку криминологічної ситуації мінімально необхідними є: 1) встановлення тенденції за індикаторами ІСП та ІНД за останні декілька років; 2) встановлення різниці між ІНД та ІСП.

Середньоарифметичні значення за чотири роки за двома індексами та різниця між ними наведено у *табл. 3*.

Таблиця 3

**Різниця між основними показниками
ІСП (The Social Progress Index) та ІНД (The Fragile States Index)
для М'янми, Бангладеш та Індії**

Показник	Рік	Країна		
		М'янма	Бангладеш	Індія
The Social Progress Index				
с/а значення інтегрального показника у балах; місце	2014–2017	52,95/100; 99/128	53,12/100; 98/128	57,08/100; 93/128
The Fragile States Index				
с/а значення інтегрального показника у балах; місце	2014–2017	95,25/120; 28/178	91,1/120; 34/178	77,67/120; 73/178
Різниця (Р) між ІНД та ІСП	2014–2017	-42,3	-37,98	-20,59

Як бачимо, порівняння показників The Social Progress Index та The Fragile States Index за чотири роки для трьох обраних країн з наявними проблемами у сфері прикордонної безпеки свідчать про наступне. М'янма та Бангладеш, маючи несуттєву різницю у показниках ІСП, продемонстрували тенденцію до незначного покращення за даним індексом, що могло б свідчити про незначне покращення стану соціодинаміки у цих країнах. Але водночас за важливим показником особистої безпеки М'янма демонструє помітний регрес, у той час як Бангладеш – сталий прогрес. Індія демонструє стабільність за даним індексом, не дуже відрізняючись за середніми показниками від двох країн-сусідів.

Ситуація змінюється за показниками ІНД. Картина виглядає не дуже інформативною, якщо врахувати, що при порівнянні між країнами Індія має набагато вищі показники, хоча і єдиною з країн демонструє тренд до погіршення за цим індексом. Однак урахувавши, що більш важливим для нас є встановлення різниці (Р) між показниками ІНД та ІСП, можемо констатувати, що найбільш високими криминогенними ризиками характеризується М'янма, найменшими – Індія. Прогноз криминогенної ситуації таким чином для Індії є найкращим з трьох країн, для М'янми – найгіршим.

Резюмуючи, робимо такі **висновки**. У контексті концепції транскордонної взаємодії слід розглядати й ідею про міжнародне співробітництво країн-сусідів у питаннях протидії транскордонній злочинності та планувати відповідні заходи, спрямовані на урахування політичних чинників. Необхідно проводити дослідження процесів глокалізації та їх впливу на міжнародне співробітництво у зазначеній сфері. Недооціненою, на наш погляд, у механізмі запобігання транскордонній злочинності є роль інституту прикордонних представників.

Слід більше використовувати можливість спільного створення взаємодіючими правоохоронними органами суміжних держав профілів відповідних транскордонних ризиків, періодичного їх уточнення і виділення цих ризиків в пріоритет оперативно-службової діяльності незалежно від зміни політичної ситуації в будь-якій з інших країн. По суті, це є елементом криминологічного прогнозування, іншим елементом якого є порівняльні дослідження з використанням загальнодоступних індексів, таких як The Social Progress Index, The Fragile States Index, The WJP Rule of Law Index.

У профілюванні криминогенних ризиків слід врахувати такі аспекти впливу політичних чинників на транскордонну злочинність, які, на наш погляд, можуть бути **найважливішими аспектами подальших досліджень**: – використання політичними режимами транскордонної злочинності для ескалації проблем у середині недружніх держав,

- зворотній вплив транскордонної злочинності на діяльність політичних еліт через корупційні механізми;
- зовнішньополітична діяльність держави з метою досягнення геополітичних, регіональних цілей з одночасною підтримкою зарубіжних політичних сил, що пов'язані зі злочинністю;
- створення політичними режимами організованих транскордонних злочинних структур;
- використання законних механізмів через політичне лобювання для легалізації результатів незаконної діяльності;
- транскордонна злочинність здатна здійснювати активну діяльність у прикордонних просторах суміжних держав.

¹ Орлов Ю. В. Політико-кримінологічна теорія злочинності: моногр. / Ю. В. Орлов. – Х.: Дісаплюс, 2016. – 656 с. – С. 68.

² Зелинская Н. А. Политические преступления в системе международной преступности: моногр. / Н. А. Зелинская. – Одесса: Фенікс, 2003. – 400 с. – С. 94.

³ Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / В. В. Голіна. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с. – С. 11.

⁴ Политический режим и преступность: проблемы политической криминологии / Д. А. Шестаков, Н. Кристи, Я. Гишинский и др. под ред. В. Н. Бурлакова, Ю. П. Волкова, В. П. Сальникова. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. – 356 с.

⁵ Головкин Б. М. Загальна характеристика детермінантів злочинності в Україні / Б. М. Головкин // Форум права. – 2014. – № 1. – С. 106.

⁶ National Security Strategy of the United States of America. 2017. 56 p. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nssarchive.us/national-security-strategy-2017/>

⁷ Орлов Ю. В. Політичний антикриміналізм як доктринальна складова криминологічної політики / Ю. В. Орлов // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 3 (9). – С. 279.

⁸ Robertson R. Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity. / Featherstone M., Lash S., Robertson R. – London: Global Modernities, 1995. – P. 25–44.

⁹ Многоликая глобализация. Культурное разнообразие в современном мире / под ред. П. Бергера, С. Хантингтона. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 379 с.

¹⁰ Passas N. Cross-border crime and the interface between legal and illegal actors. Security Journal. 2003. vol. 16(1), pp. 19–38. – P. 9.

¹¹ Центр новостей ООН. В ООН возмущены зверствами в провинции Ракхайн на севере Мьянмы : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/news/story.asp?NewsID=27411#.WkAScdKRqUk>

¹² Центр новостей ООН. Гуманитарный доступ в штат Ракхайн по-прежнему ограничен : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/news/story.asp?NewsID=29061&Kw1=%D0%A0%D0%B0%D0%BA%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BD#.WkASfNKRqU1>

¹³ Доклад Специального докладчика Генассамблеи ООН по вопросу о положении в области прав человека в Мьянме. 17 марта 2017 г. П. 56–57 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/34/67&Lang=R>

¹⁴ Філіппов С. О. Гендерні тенденції транскордонного тероризму / С. О. Філіппов // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2017. – № 1. – 14 с. – (Серія «Юридичні науки») : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vnadrcurn_2017_1_15.pdf

¹⁵ Филиппов С. А. Обыватель и трансграничная преступность / С. А. Филиппов // Правова держава. – 2017. – № 28. – С. 111.

¹⁶ The Social Progress Index : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.socialprogressindex.com/?tab=3&code=IND&compare=IND&compare=BGD&compare=MMR&prop=SPI>

¹⁷ The Fragile States Index : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fundforpeace.org>

Резюме

Філіппов С. О. Вплив політичних чинників на транскордонну злочинність.

У статті охарактеризована політична природа оціночних індексів The Social Progress Index, The Fragile States Index, The WJP Rule of Law Index. Висловлено думку про те, що дані індекси придатні для оцінки тенденцій розвитку транскордонної криминологічної ситуації в країнах, які мають спільний кордон.

У контексті дискурсу транскордонності розглядається глокалізація. Під транскордонністю в найбільш загальному сенсі розуміється сукупність ознак певного явища (що виходить за межі однієї держави), що характеризує зв'язок між різними частинами даного явища, розділеного кордонами суміжних держав.

Ключові слова: транскордонна злочинність, соціодинаміка, соціальний криміналізм, глокалізація, криміналізація соціальних процесів, безпека в прикордонній сфері.

Резюме

Филиппов С. А. Влияние политических факторов на трансграничную преступность.

В статье охарактеризована политическая природа оценочных индексов The Social Progress Index, The Fragile States Index, The WJP Rule of Law Index. Высказано суждение о том, что данные индексы применительно к странам, разделённым общей границей, пригодны для оценки тенденций развития криминологической ситуации.

В контексте дискурса трансграничности рассматривается глокализация. Под трансграничностью в наиболее общем смысле понимается совокупность признаков определённого явления (выходящего за пределы одного государства), характеризующего связь между различными частями данного явления, разделённого границами смежных государств.

Ключевые слова: трансграничная преступность, социодинамика, социальный криминализм, глокализация, криминализация социальных процессов, безопасность в пограничной сфере.

Summary

Filippov S. Influence of political factors on cross-border crime.

The article characterizes the political nature of appraisal indices used by a variety of international institutions, such as The Social Progress Index, The Fragile States Index, The WJP Rule of Law Index. It is suggested that these indices can be used to assess trends in a criminological situation development.

As a phenomenon, glocalisation is considered in the context of the discourse of cross-border nature. The notion of cross-border nature in the most general sense is understood as a body of signs of a certain phenomenon (going beyond one state), which characterizes the connection between different parts of this phenomenon, separated by borders of adjacent states.

Key words: cross-border crime, sociodynamics, social criminalism, glocalisation, criminalization of social processes, security in the border guard sphere.

УДК 343.9:343.711

С. В. ПАНОВА

Світлана Василівна Панова, аспірант Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса НАПрН України

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ КРАДІЖОК, ПОЄДНАНИХ З ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО

Проблема дослідження крадіжок, поєднаних з проникненням у житло, і заходів їх запобігання була й залишається в центрі уваги як правової демократичної держави, так і криминологічної науки. Важливість дослідження цієї проблеми постійно актуалізується, адже злочини вказаної категорії завдають серйозної шкоди не тільки окремій особі або сім'ї потерпілих, а й суспільству, його матеріальному добробуту. Крадіжки, поєднані з проникненням у житло громадян, посягають водночас і на право власності, і на право на недоторканність житла чи іншого володіння. Такі злочини, що характеризуються значною поширеністю, є особливо актуальними для населення, оскільки приносять власникам постійну заклопотаність і гостре занепокоєння за своє майно. В умовах економічної нестабільності та соціальної незахищеності потерпілим українцям складно відновити втрачену в результаті таких злочинних посягань власність¹.

Аналіз статистичної інформації показує, що злочини майнової спрямованості становлять приблизно 60–65 % від загальної кількості всіх облікованих злочинів. Зокрема, динаміка квартирних крадіжок постійно зростає. Так, у 2014 р. обліковано 18 992 квартирних крадіжок, у 2015 р. – 21 379, у 2016 р. – 27 204. У цій роботі криминологічне поняття «квартирні крадіжки» застосовуємо як синонім категорії «крадіжки, поєднані з проникненням у житло».

Наведені статистичні дані доводять, що сучасний стан крадіжок, поєднаних з проникненням у житло, особистість злочинця-крадія, детермінаційний комплекс вчинення таких крадіжок досліджені криминологією не в повному обсязі. Сучасна система запобігання крадіжкам, поєднаним з проникненням у житло, також вимагає подальших наукових досліджень і вдосконалення.

Загальнотеоретичні і прикладні проблеми запобігання майновим злочинам привертала увагу багатьох учених. Значний внесок у вирішення проблеми протидії загальнокримінальній корисливій злочинності і крадіжок, поєднаних з проникненням у житло, зробили як вітчизняні учені, зокрема, О. М. Бандурка, В. С. Батиргарєєва, В. І. Борисов, А. В. Брижак, В. В. Гладкий, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, Л. М. Давиденко, І. М. Даньшин, Т. А. Денисова, С. Ф. Денисов, О. М. Джу́жа, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, В. О. Кузнецов, О. Г. Кулик, М. І. Панов, В. В. Сташис, В. Я. Тацій, О. І. Чулкова та інші, так і зарубіжні фахівці – Г. А. Аванесов, Ю. М. Антонян, М. М. Бабаєв, М. М. Баранов, Ю. І. Битко, Ю. В. Бишевський, О. І. Гуров, А. І. Долгова, С. Ф. Єгоров, С. М. Іншаков, І. І. Карпець, С. В. Каширський, В. М. Кудрявцев, В. В. Лунєєв та ін.

У 2015 р. А. В. Брижак була захищена кандидатська дисертація на тему «Криминологічні засади діяльності ОВС щодо запобігання крадіжкам, поєднаним з проникненням у житло»².

У цілому вивчення існування злочинів проти власності має давню історію, адже такі злочини зустрічались і в первісному суспільстві, в епоху античності і Середні віки, у Новий і Новітній час. Так, наприклад, у первісному суспільстві крадіжка була основним злочином проти власності. І зустрічались крадіжки майна доволі часто. В епоху античності крадіжки почали диференціювати на відкриті, неаявні й приховані. І відповідальність за їх вчинення за Законами XII таблиць відрізнялась суворістю. Наприклад, будь-яка людина мала право безкарно вбити нічного крадія на місці злочину. У Середні віки почали виокремлювати крадіжки майна зі зломом (у тому числі шляхом пошкодження стіни у будинку). У Новий і Новітній час інститут власності в усіх країнах світу посилено розвивався, виникали нові види правовідносин, пов'язані з володінням і